

Görgényszentimre településelemzés

Görgényszentimre története

Megépítették Görgény várát egy régi erőd megújításaként a tatárjárást követően. A vár négyzetes alaprajzú és a helyi szokásokhoz híven egy kápolna is helyet kapott benne.

Görgényszentimre első írásos említése, Gurgenként jelentkezik az okiratokban (Documente. XIII. C., I. 334.)

Görgényszentimre egyre inkább fejlődik és a helyi nemesi családok egyik központjává válik.

Görgény várát Hunyadi János kapta meg örökösöként, fia, Mátyás trónra lépése után pedig királyi erősség lett. Ez idő alatt épült ki a kettős falrendszer és az alsó és középső kapu. A vár és a falu fontos katonai és gazdasági központtá válik.

A II. Rákóczi-féle szabadságharc idején Rabutin ostrom alá veszi a várat

A várért Rákóczi György tette a legtöbbet, hiszen az akkoriban várható támadások kivédésére jelentősen megerősítette, korszerű ágyúállásokkal látta el. Ekkor nyerte el a vár végleges formáját. Rákóczi nevéhez kapcsolják a Veres-bástya építését is. Félreeső helye miatt nem épültek a várban impozáns rezidenciák és paloták.

A várdomb alján felépített kastély I. Rákóczi György nevéhez fűződik, aki egy könnyen elérhető rezidenciát kívánt létrehozni, amely kényelmes körülményeket biztosít vadászataihoz. Ennek érdekében megszüntette az olaszbástya építését, és az erőforrásokat az udvarház építésére irányította át. Kolozsvárról hozatta el a Kis András által vezetett kőművescsapatot, amelyet Sárdi Imre építőmester felügyelt. A következő évben a munkálatok jelentősen előrehaladtak, ekkor már felszerelték a híres kolozsvári műhelyben faragott ajtókereteket is.

A fejedelmi kancellária igényeit kielégítve, elkezdtek egy papírmalmot működtetni.

I. Apafi Mihály lett a birtok ura, és az udvarházat gyakran használta Bornemissza Anna fejedelemasszony rezidenciájaként. Több fejlesztés is fennmaradt ebből az időszakból, amelyek 1698-ban, 1694-ben és 1697-ben készültek. Ezekből kiderül, hogy az épület két szintes volt, termei pedig L alakú alaprajzon helyezkedtek el.

A vár pusztulása a Rákóczi-szabadságharc során következett be. Rátoni István várkapitány halála után a védők megtörték és 1708. március 10-én elmenekültek, feladva a várat, amelyet Jean Rabutin leromboltatott. A lerombolt vár köveinek egy részét a településen található Rákóczi-Bornemissza-kastély felújításához használták fel.

A faluban a Bornemissza család felújítja a középkori templom titulusát és kiskápolnát épít Szent Imre tiszteletére.

A kápolna helyére új kiskápolnát építenek a lerombolt vár köveiből.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején Görgényszentimre is érintett a harcokban. A század végére a település lassan veszíti el korábbi jelentőségét, és inkább mezőgazdasági központtá válik.

Megépül a mai plébániatemplom.

Az I. és II. világháború eseményei hatással vannak Görgényszentimrére. A trianoni békeszerződés után a falu Románia része lesz. A kommunista időszakban a mezőgazdaság kollektivizálása jelentős változásokat hoz a helyi gazdaságban és társadalomban.

A kommunizmus bukása után Görgényszentimre a rendszerváltás következményeit éli át. Az agrárgazdaság újra magántulajdonba kerül, és a település megpróbál alkalmazkodni a piaci gazdaság viszonyaihoz.

Erdészeti szakkollégium indul az épületben.

A tanintézmény kiköltözik a kastélyból és a műemlék-épületet a Maros Megyei Múzeum veszi felügyelete alá.

Rákóczi-Bornemissza-kastély története

A várdomb alján felépített kastély I. Rákóczi György nevéhez fűződik, aki egy könnyen elérhető rezidenciát kívánt létrehozni, amely kényelmes körülményeket biztosít vadászataihoz. Ennek érdekében megszüntette az olaszbástya építését, és az erőforrásokat az udvarház építésére irányította át. Kolozsvárról hozatta el a Kis András által vezetett kőművescsapatot, amelyet Sárdi Imre építőmester felügyelt. A következő évben a munkálatok jelentősen előrehaladtak, ekkor már felszerelték a híres kolozsvári műhelyben faragott ajtókereteket is.

A fejedelmi kancellária igényeit kielégítve, elkezdtek egy papírmalmot működtetni.

I. Apafi Mihály lett a birtok ura, és az udvarházat gyakran használta Bornemissza Anna fejedelemasszony rezidenciájaként. Több fejlesztés is fennmaradt ebből az időszakból, amelyek 1698-ban, 1694-ben és 1697-ben készültek. Ezekből kiderül, hogy az épület két szintes volt, termei pedig L alakú alaprajzon helyezkedtek el.

A kastély állapota is jelentősen romlik.

99. évi császári rendelettel a Bornemissza családnak adták zálogba. Bornemissza János alkancellár hozzáfogott az épületegyüttes felújításához.

Reneszánsz stílusban készül el a kastély alsó szintjeinek felújítása.

Elkészült a keleti szárnyhoz csatolt középrizalit, illetve az északi szárny lépcsős portikusza.

Bornemissza János halála után Ignác lesz a kastély új birtokosa. Újranyitották a papírmalmot és megnyitották egy porcelánmanufaktúrát. Továbbá újabb melléképületeket csatoltak a kastélyhoz.

Új kapuépületet építenek a kastélyhoz.

Befejezik a magtárépületet.

Per indul a Bornemissza család ellen, mert a zálogba vételi idő lejárt.

Az épületeket felújítják.

Gyors felújítások következtek és az épületet újra használatba vették.

1869-1870 között került sor a kisajátításra, ezt követően a kastély Rudolf trónörökös vadász-kastélya lesz. Rudolf hercegnek a természettudományok iránti érdeklődése miatt a Görgényben rendezett vadászatok igazi expedíciók formáját öltötték magukra, ugyanis a helyi fauna alapos tanulmányozására került sor.

A magtárt vendégházzá alakítják át. Így az egész épületegyüttes a vadászatot és a közösségi életet szolgálja.

A trónörökös halála után az épületben erdészeti iskolát alakítanak ki.

Erdészeti szakképzés indul az épületben.

Erdészeti szakiskola indul az épületben.

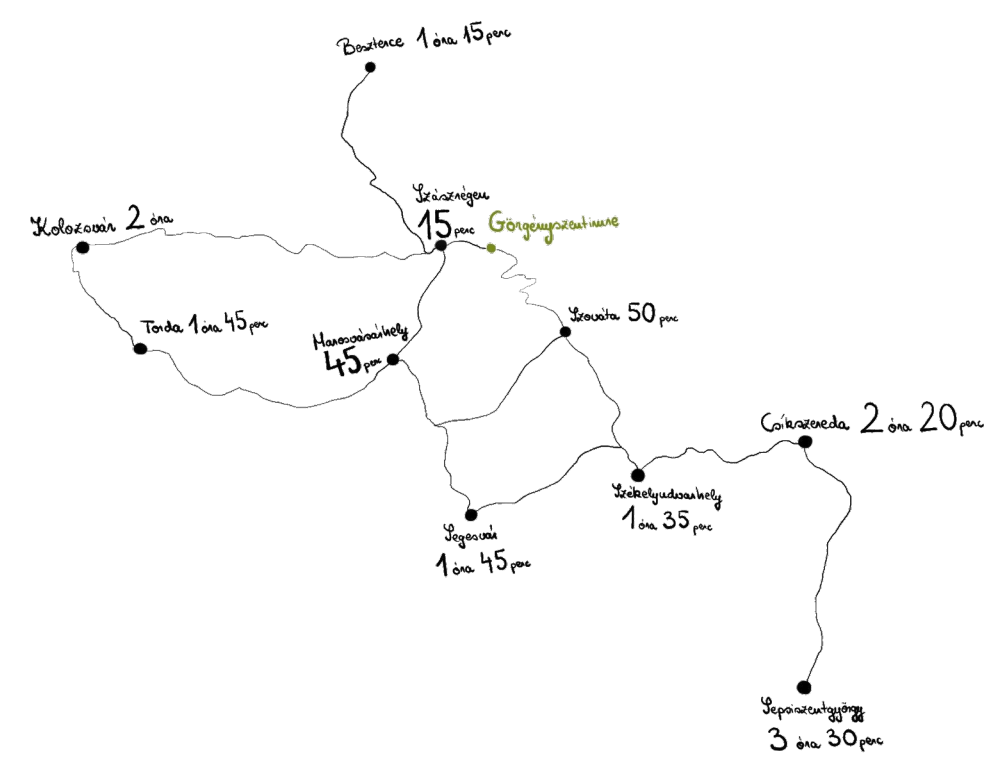
Erdészeti szakkollégium indul az épületben.

A tanintézmény kiköltözik a kastélyból és a műemlék-épületet a Maros Megyei Múzeum veszi felügyelete alá.

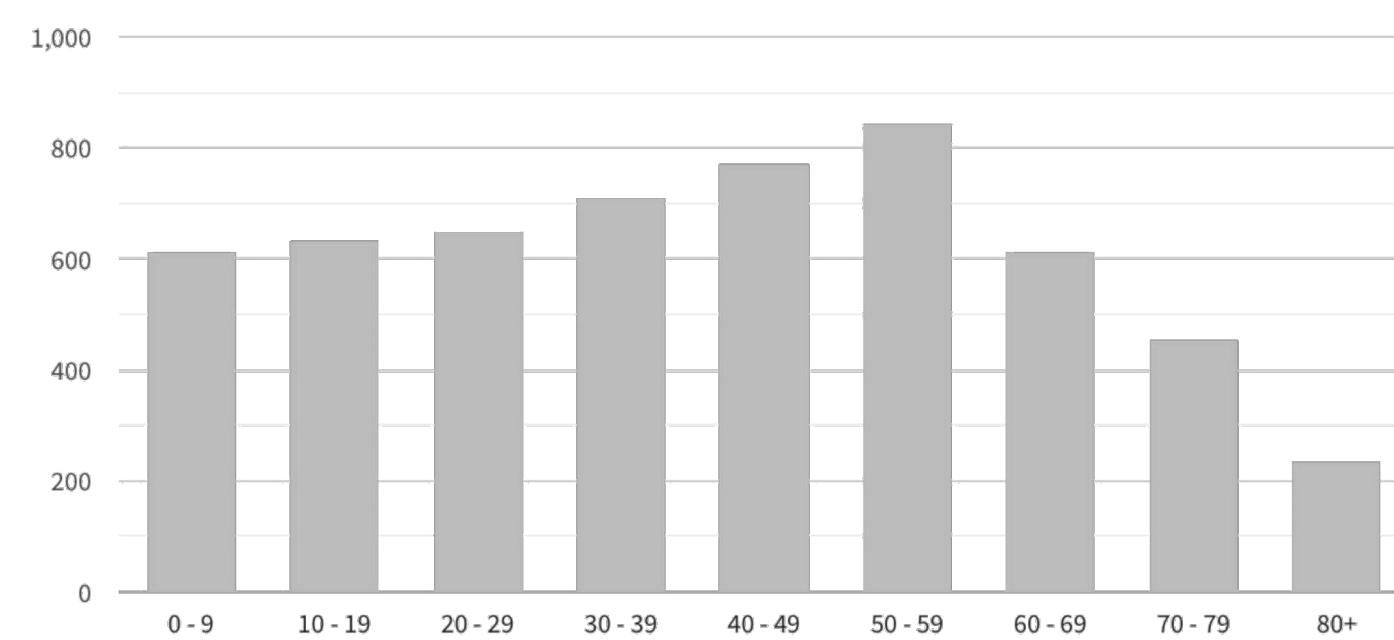
Település utcahálózata

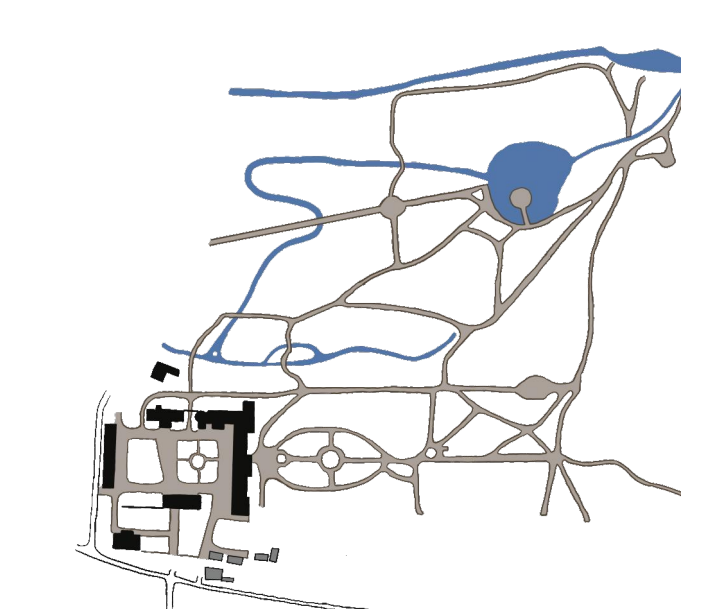
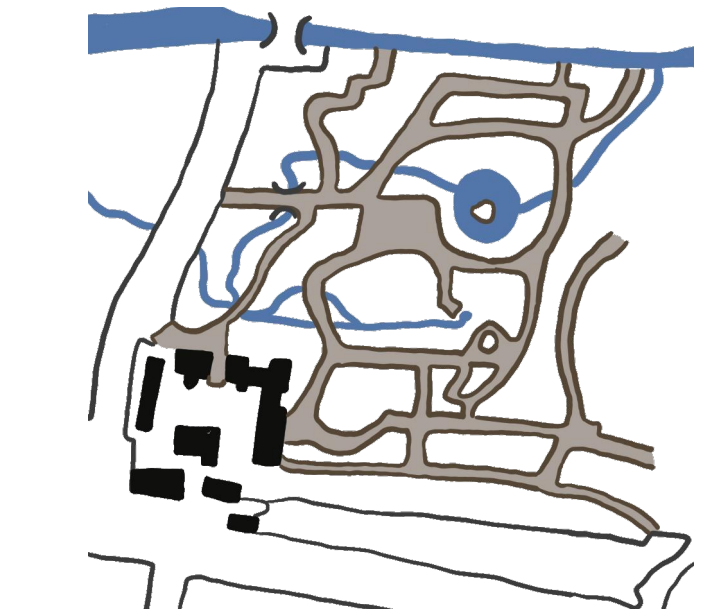
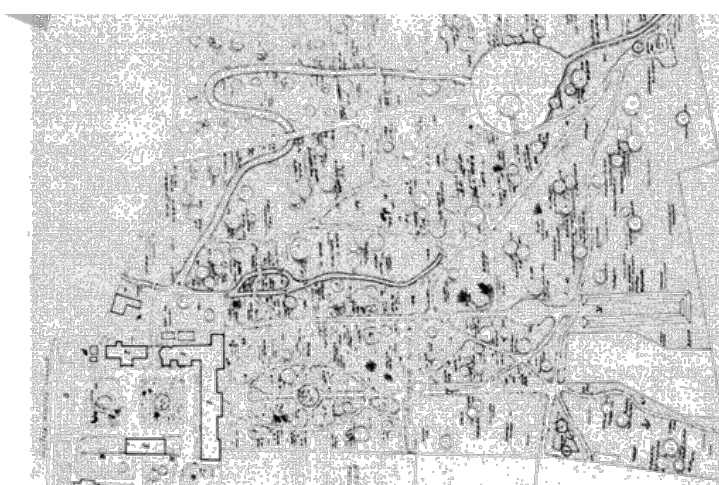
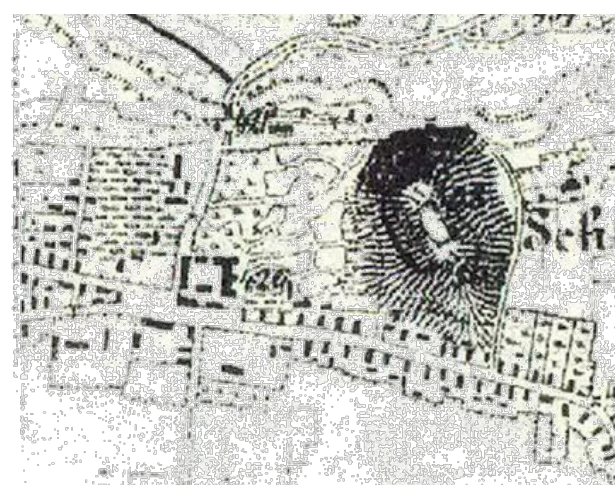
Település megközelíthetősége autóval

Népesség életkor szerinti eloszlása Görgény községben

Településen megalátható funkciók

Második katonai felmérés (XIX. század első fele)

Harmadik katonai felmérés (1882-84)

Felmérés 1966-ból

Kanyargós utak rendszere figyelhető meg, korabeli tájkeretekre jellemzően.

Belső sétányok kialakítása sajátos szabály szerint történik, célja, hogy a látogató előtt fokozatosan táruljon fel a kert. Rálátások nyílnak a tájépitész által fonosnak vélt irányokba.

Az államosítás után drasztikus változások történtek, sok egyenes utat alakítottak ki, melyeket fasorok szegélyeztek.

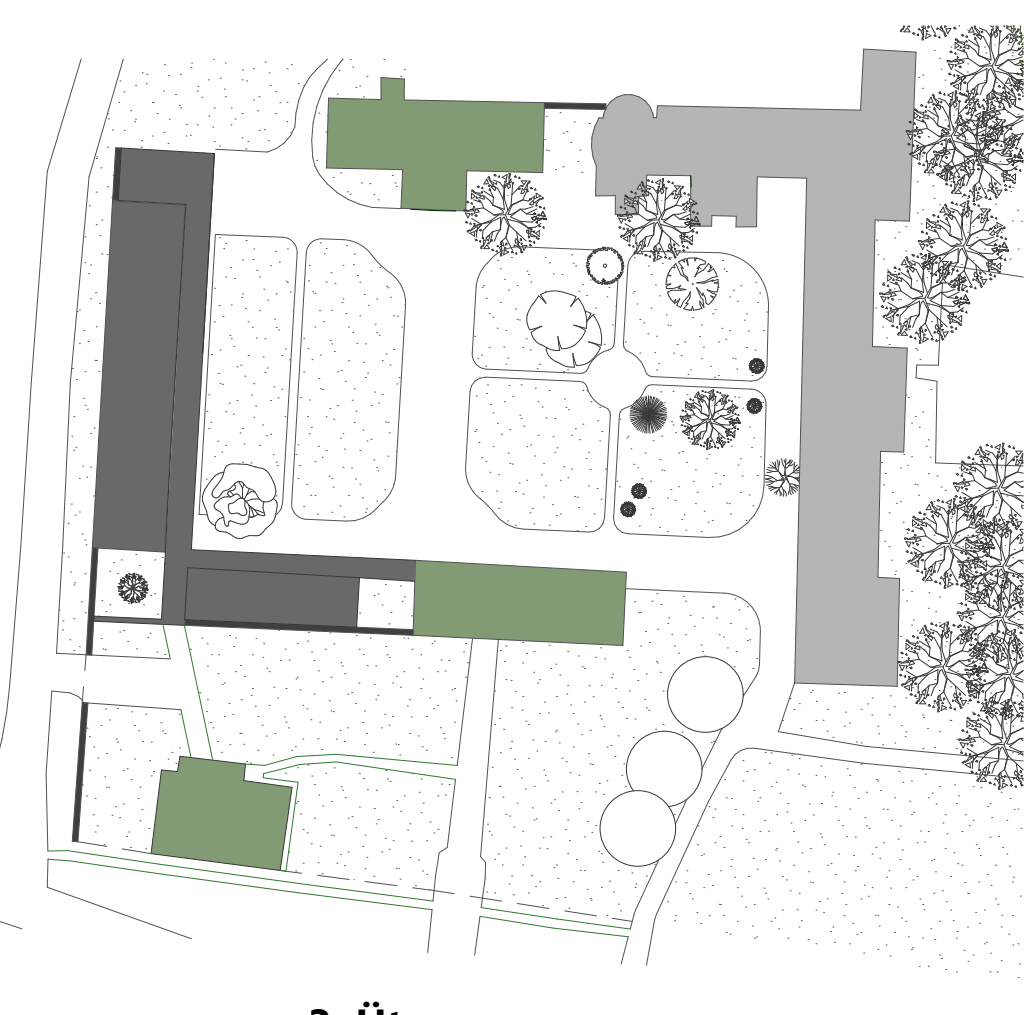
1. Ütem: Kisebb tereprendezések történnek a dendrológiai park területén és elkezdődik a növények tudatos karbantartása. A tavat és egyéb forrásokat, csermelyeket kikapcsolják és rendezik a medrek helyzetét. Új sétány szegélyező elemek és információs tábláz kerülnek ki (növények elé, valamint útbaigazítás céljából). Gyógynövény kertet telepitnek a gázos tisztás helyére. Kis helyi közösség szerveződik, ültetéssel, betakarítással kapcsolatos programok szerveződnek.
2. Ütem: Megújul a Műhely épület, melyben gyógynövény feldolgozó kisüzem létesül. Az elbontott épületek helyére új látogatóközpont épül. Így a helyszín már egynapos látogatásokra megfelelővé válik és elkezdődik a helyi közösséget összefogó munka.
3. Ütem: Megújul a rendezvényterem és kiállítóterület épülete és a bejárati épület, melyben irodák, dolgozó terek és foglalkoztató termek lesznek. Nagyobb léptékű események helyszínévé válik az épületegyüttes.
4. Ütem: A kastély fő épületében szállások és gyógynövényfürdő létesül. Így hosszabb kikapcsolódásokra is alkalmas lesz, valamint kicsitől nagykorig mindenki élvezheti a természet nyújtotta izgalmas vagy megnyugtató légréteget.

Jelenlegi állapotban lévő Adott ütemben megújuló Korábbi ütemben felújított

1. Ütem

2. Ütem

3. Ütem

4. Ütem

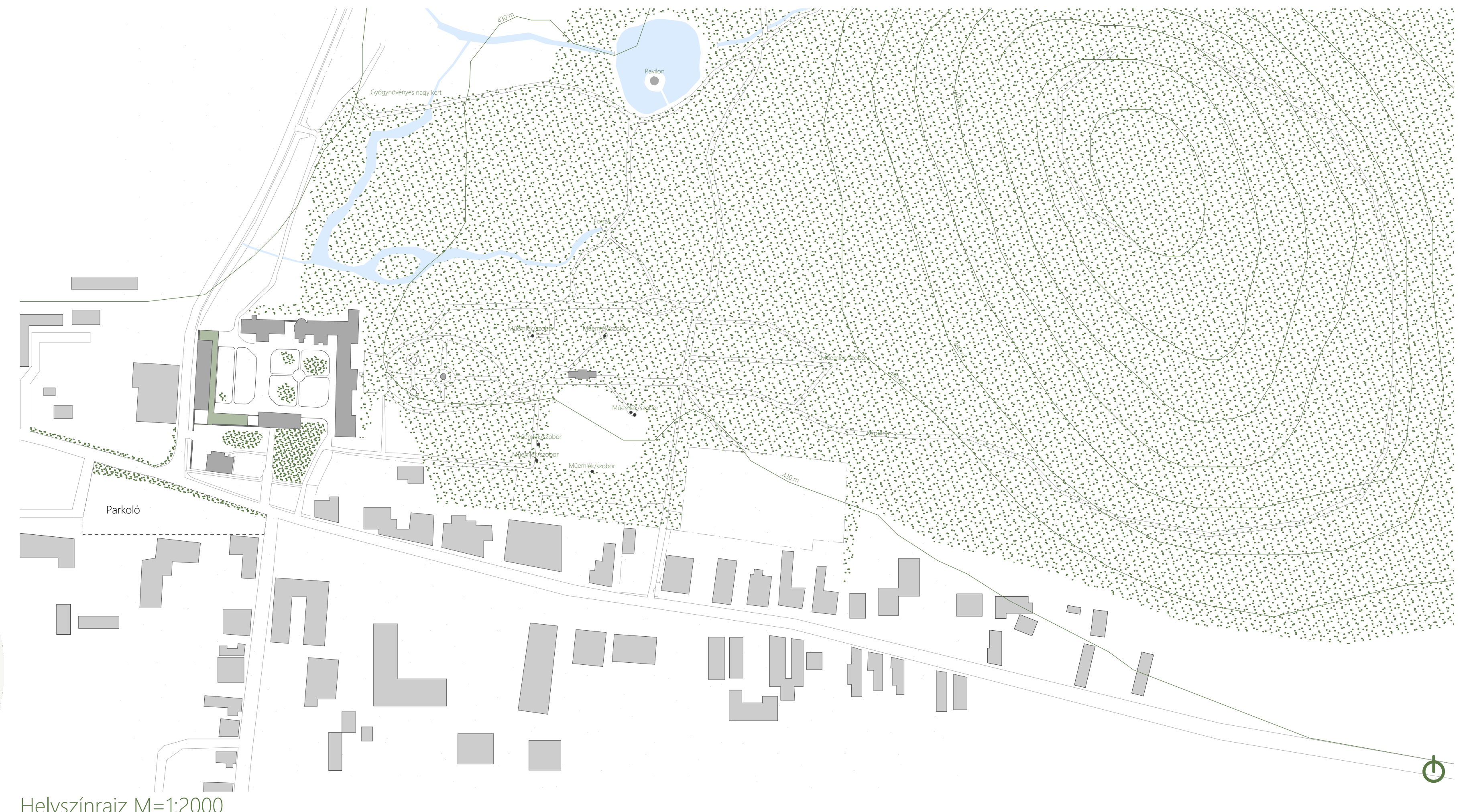
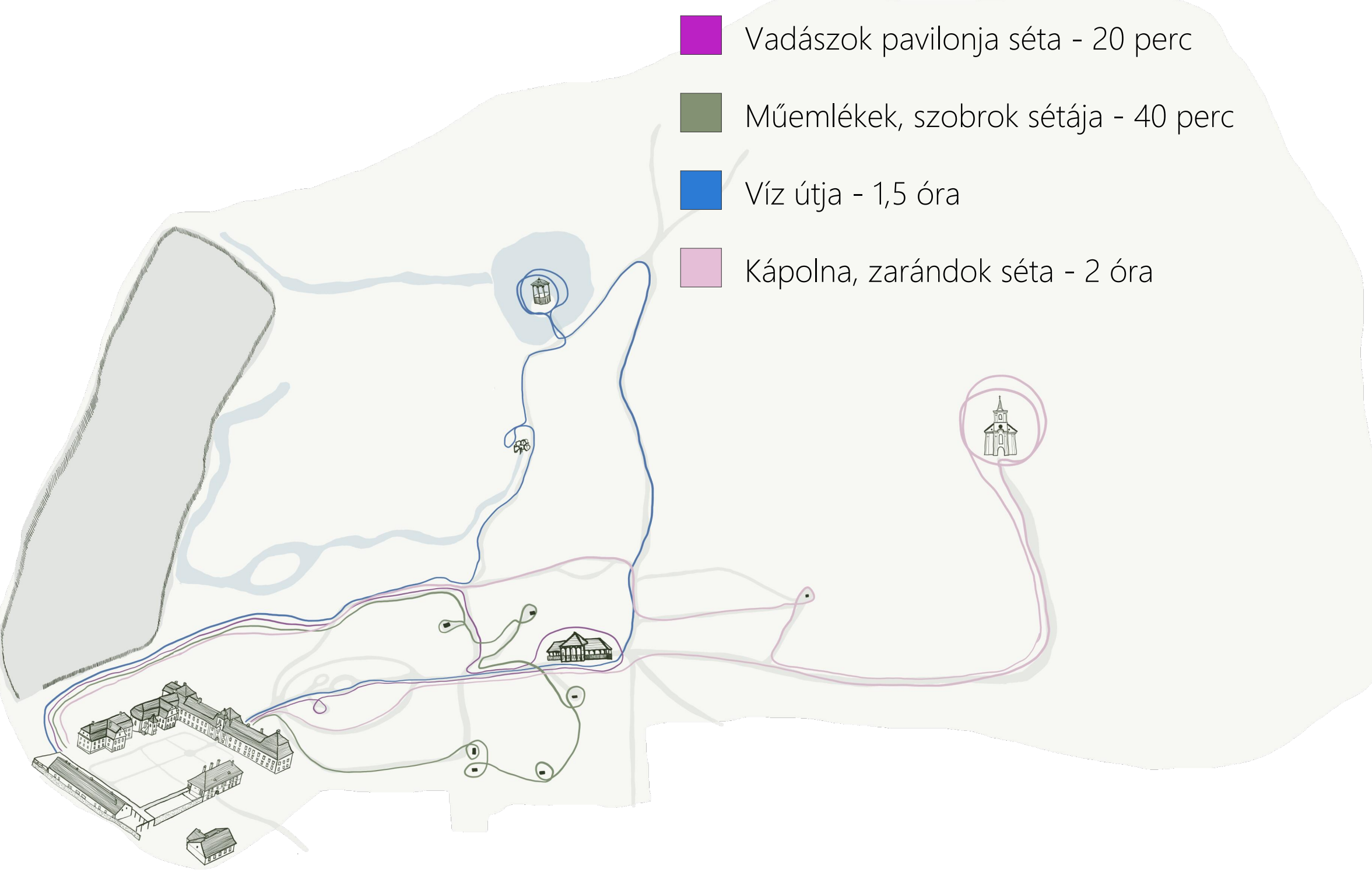

Helyszín, alaprajz

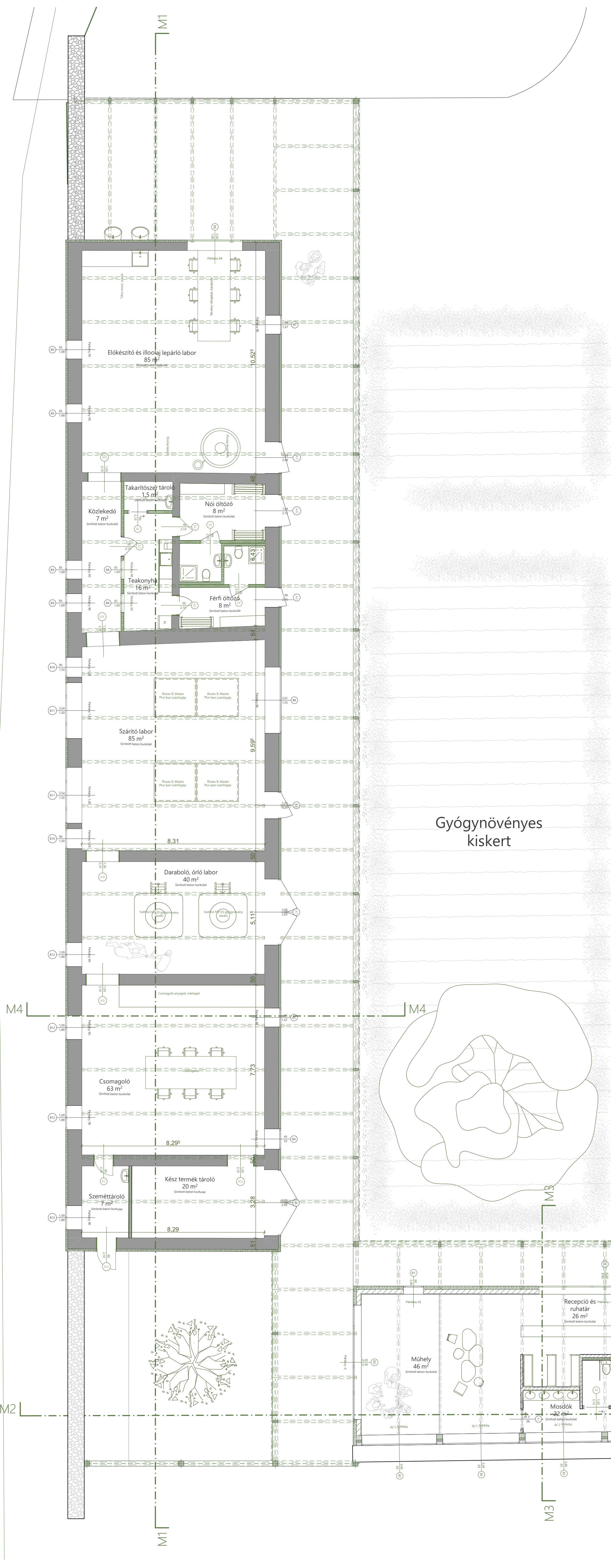
A kastély beépítése a revitalizáció során nem változik. Két L alakú épületszort vesz közre egy téglalap alakú belső udvart. Az egyik L alakot a tervezettség, ünnepélyesség, szabályosság jellemző. Ezekben lesznek a szállások, események, kiállítások. A másik L alakot a funkcionalitás jellemzi, mindezt egy rendezett árkádsor mögé bújtatva. Itt a gyógynövényfeldolgozó, műhelyek, személyzeti irodák, recepció kapnak helyet. A tervben ezzel az utóbbi épületszort egy részével foglalkoztam.

Anyaghasználat: A meglévő épületek mind téglapépületek, 50-75 cm-es falvastagságokkal. A tetőszerkezetek tartószerkezete fa, cserép fedéssel. Az új épület is ebben a hagyományos rendszerben épül fel, téglafalakkal és fa gerendás tetőszerkezettel. A meglévő árkádot fa oszlopok tartják, így a kiegészítése is ebből az anyagból lenne.

A park felfedezése során több tematikus sétán is részt tudnak venni a látogatók vagy akár szabadon barangolhatnak is. A séták különböző hosszúságúak, végül mind a gyógynövényes nagykert mellett haladnak el és érkeznek meg a feldolgozóhoz.

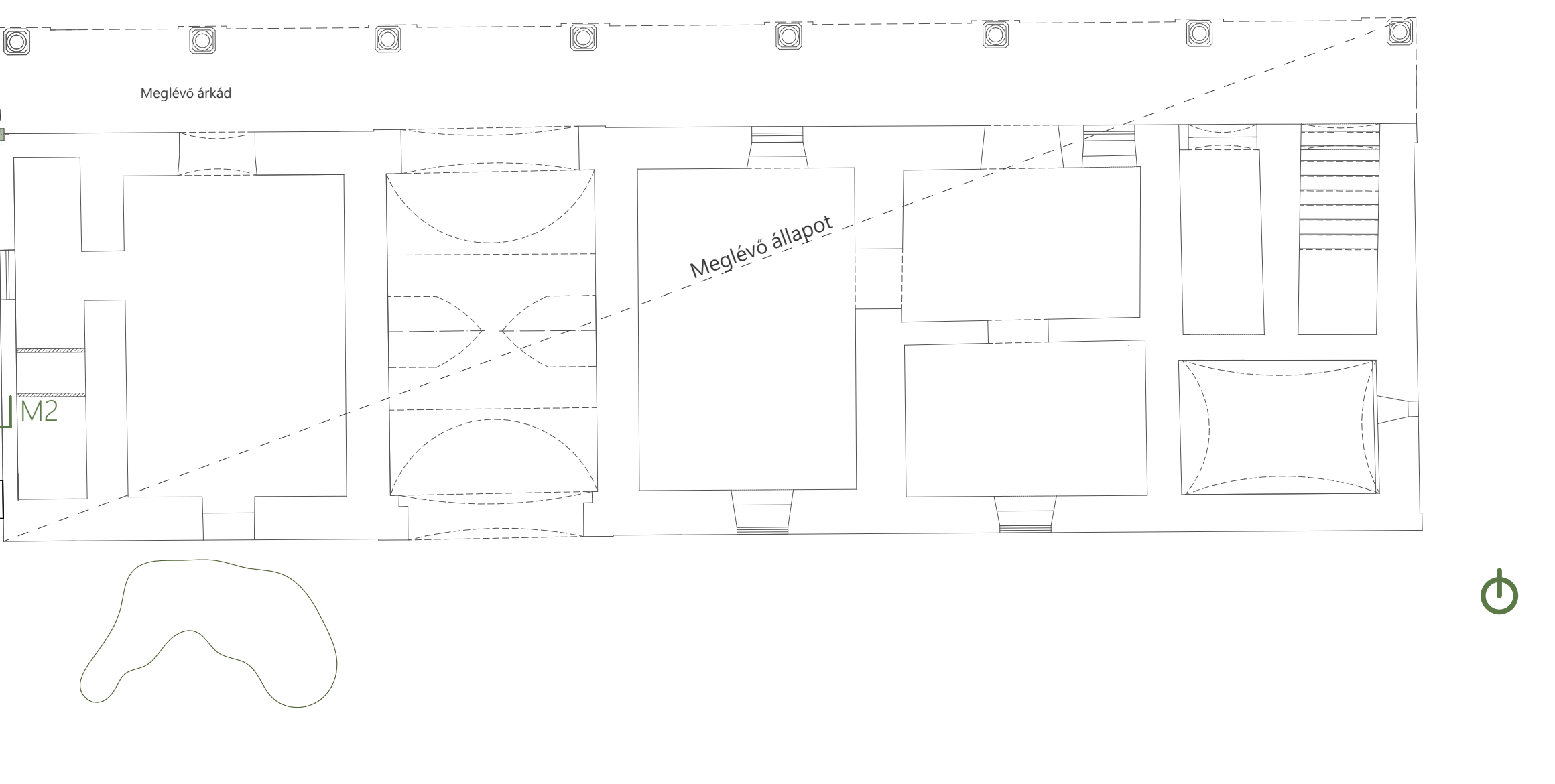
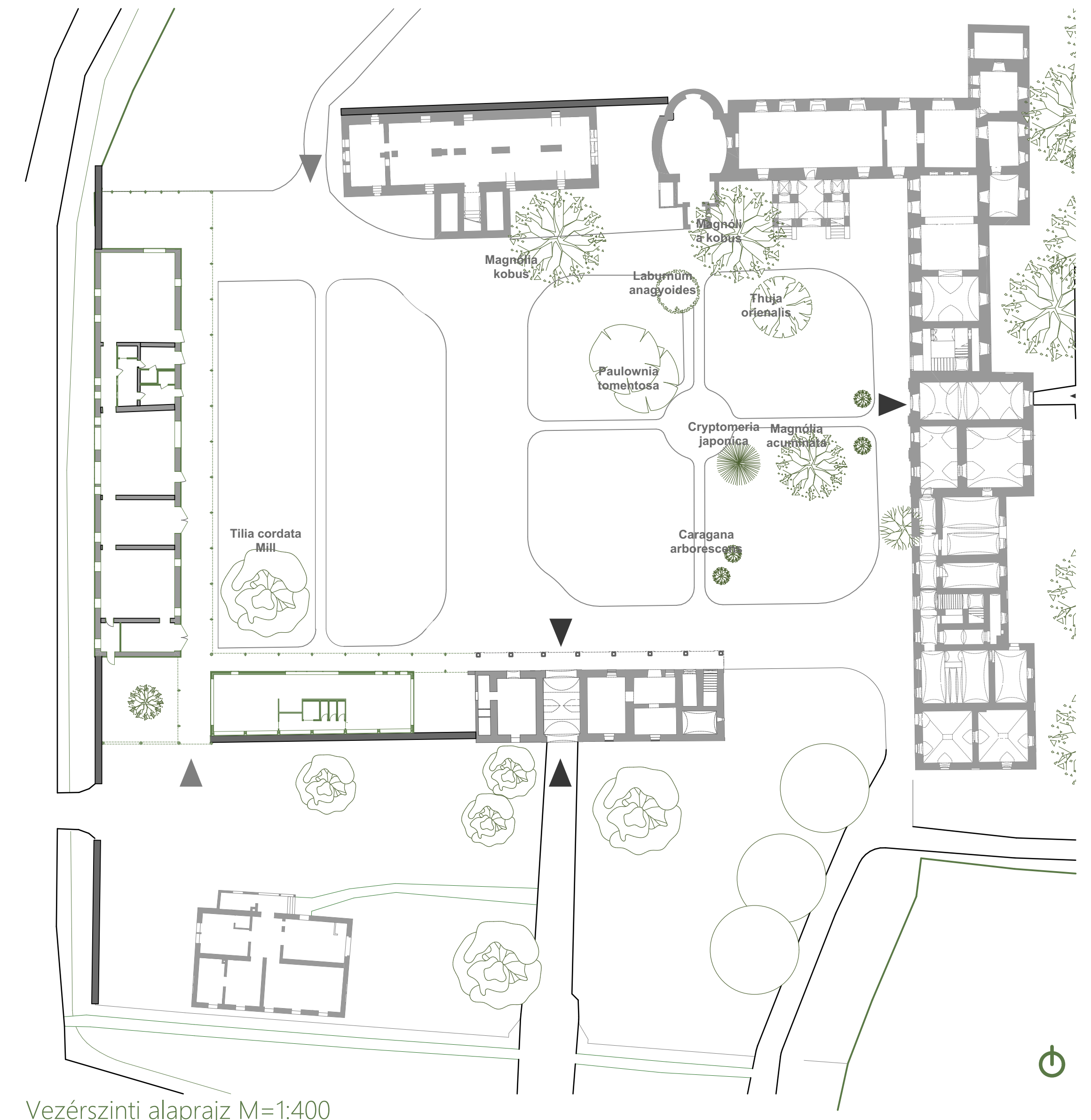
Alaprajz M=1:100

Belső udvarra néző homlokzatok M=1:500

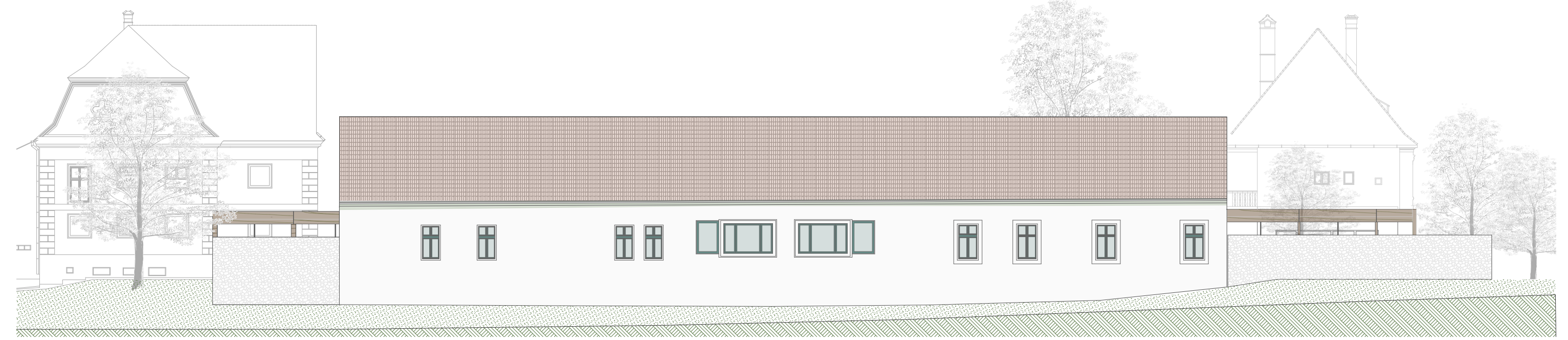
Vezérszínti alaprajz M=1:400

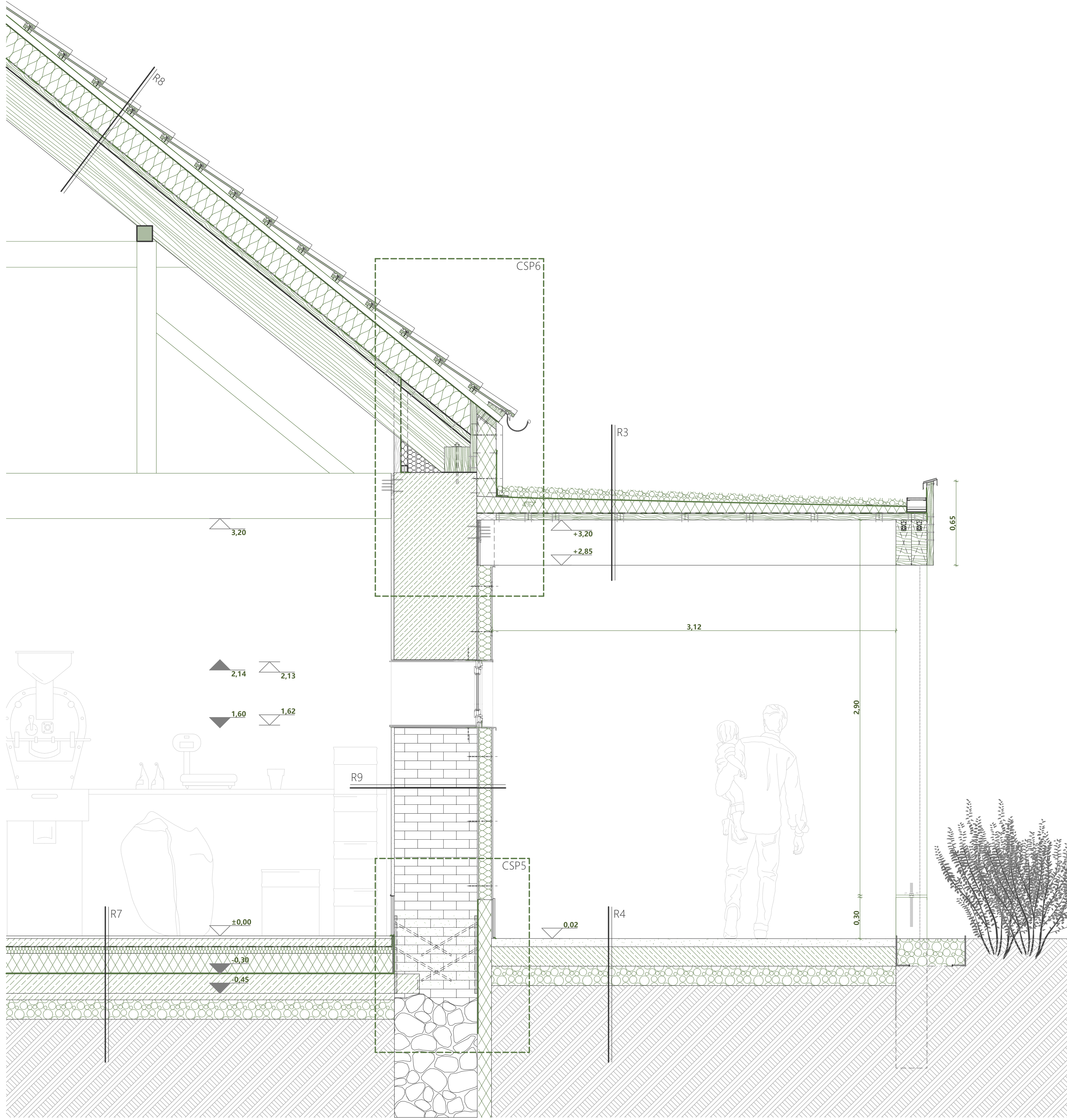
Gyógynövényfeldolgozó-a meglévő épületben

Az épület eredetileg a kastély egyik gazdasági épülete volt. Az évek során folyamatosan alakult az éppen aktuális igényekhez igazodva. Ablakainak, ajtóinak elhelyezkedését mind az egykori funkciók indokolják. Ezeket mind megtartottam és kiegészítettem ott, ahol az új funkció megkívánja. Így az épület egy éveken át faragott tömb, mely nyíltan hordozza minden állapotának lenyomatait.
Az utcára néző, nyugati homlokzat ezért nem változott, az új funkcióban, gyógynövényfeldolgozóban közlekedő, nagyobb terek egyik fala, így a fény bejutása fontos, az ablakok átrendezése vagy megszüntetése pedig funkcionálisan nem indokolt.
Az udvarra néző, keleti homlokzat az egykori nyílászárók amellet, hogy játékos megjelenést kölcsönöznek az épületnek, a látogatók számára nyújtanak betekintést a feldolgozó folyamatokra. A tömör ajtólapok hasonló beosztású üvegezett ajtókká váltak, hogy nagyobb betekintést nyújtsanak az épületbe.

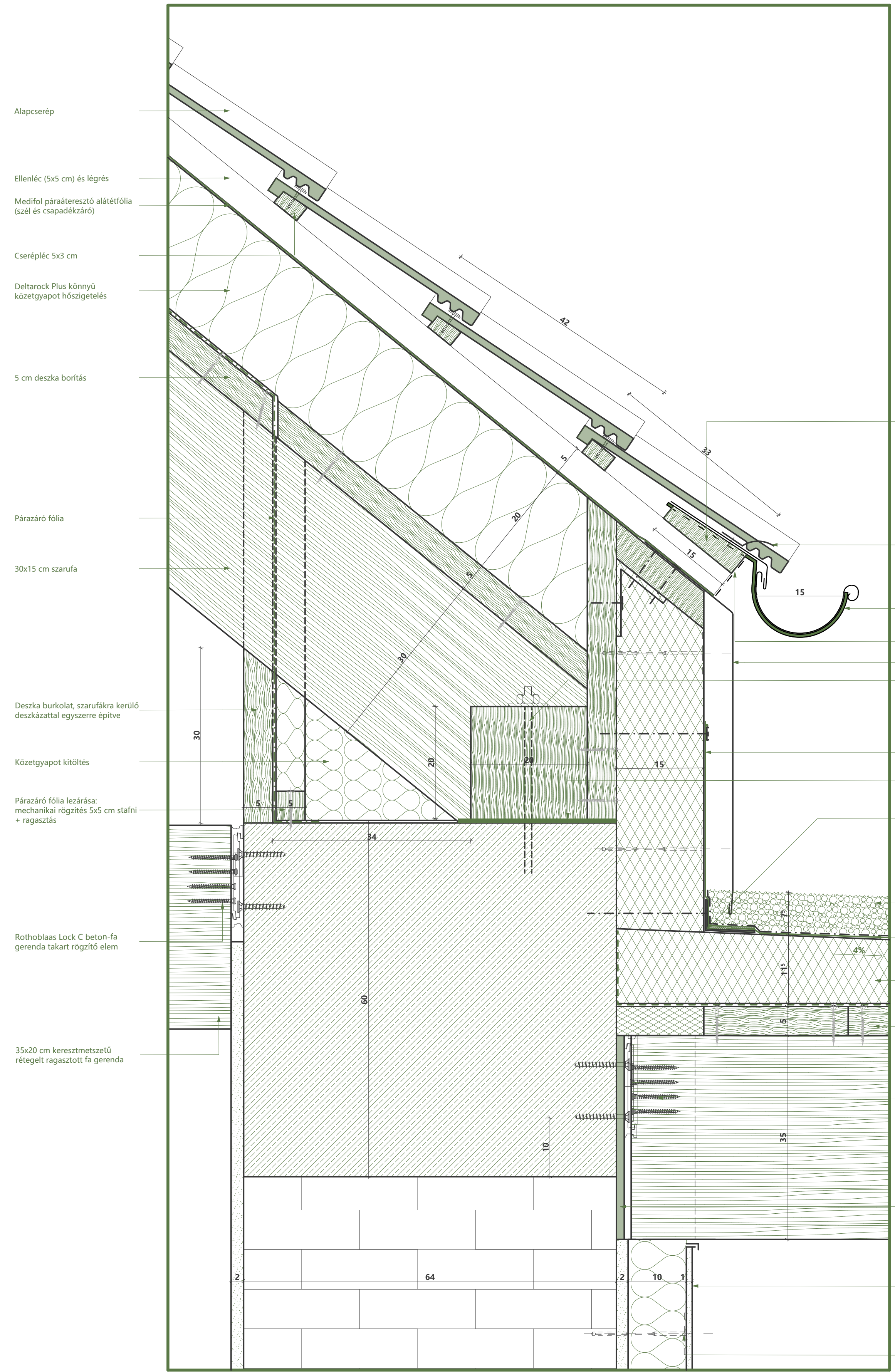
A jelenlegi tetőszerkezet felújításra szorul, az újraképzés során azok fölé a belső terek fölé, ahol a munkálatok folynak nem kerül vissza a födém, hanem nagyobb belmagasság és látszó fa tetőszerkezet lesz kialakítva. A fal tetejére vasbeton koszorú kerül, így biztosítható az új és meglévő nyílások biztos áthidalása, valamint az utca felőli homlokzatot óvja a kidőléstől.

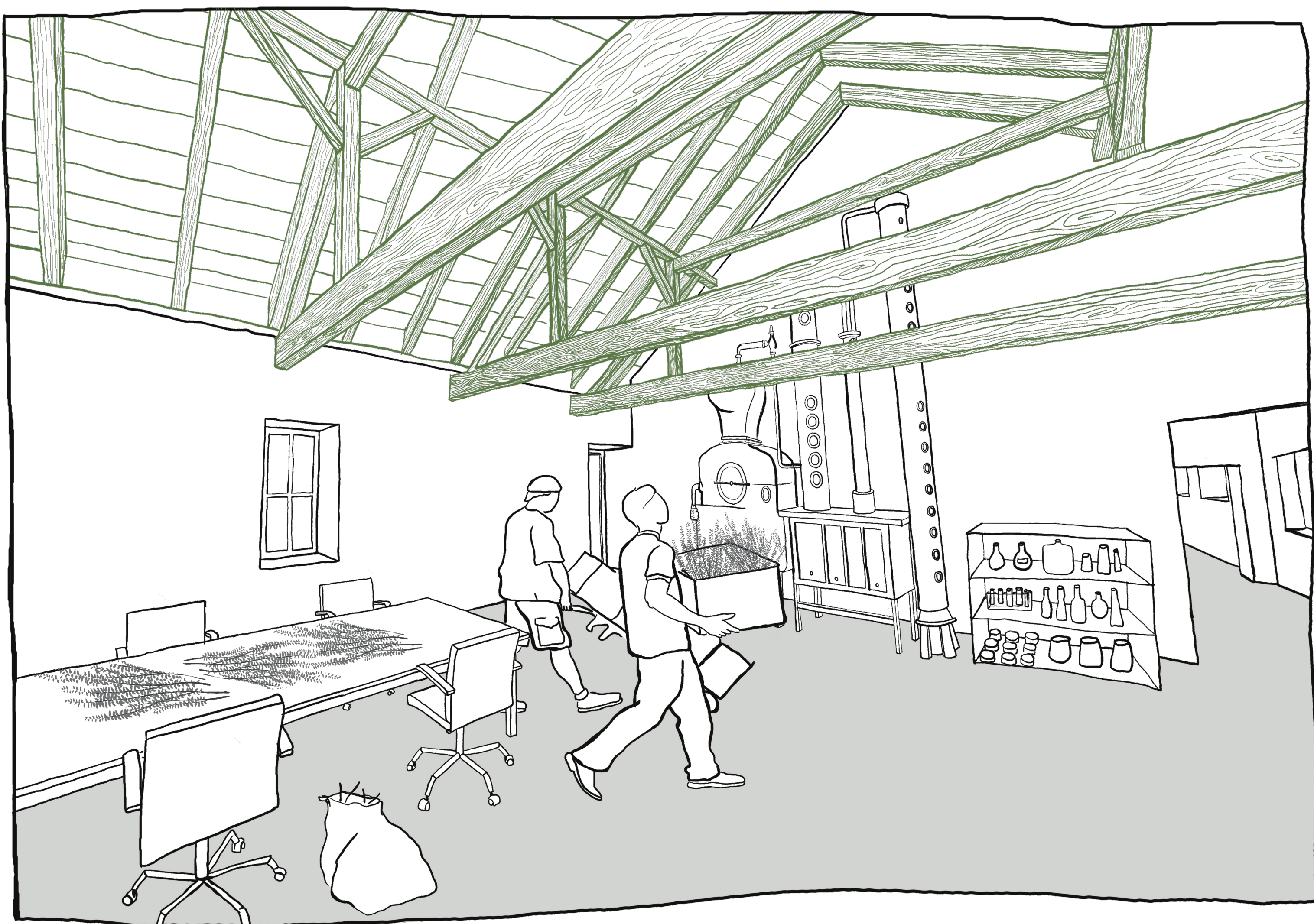
Nyugati homlokzat M=1:200

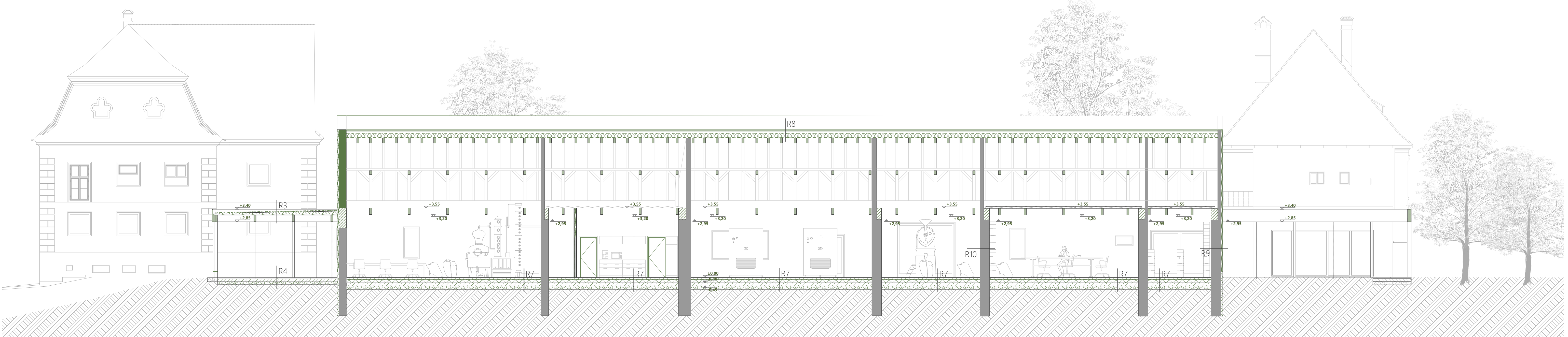
4. Metszet M=1:200

CSP6 M=1:5

CSP5 M=1:5

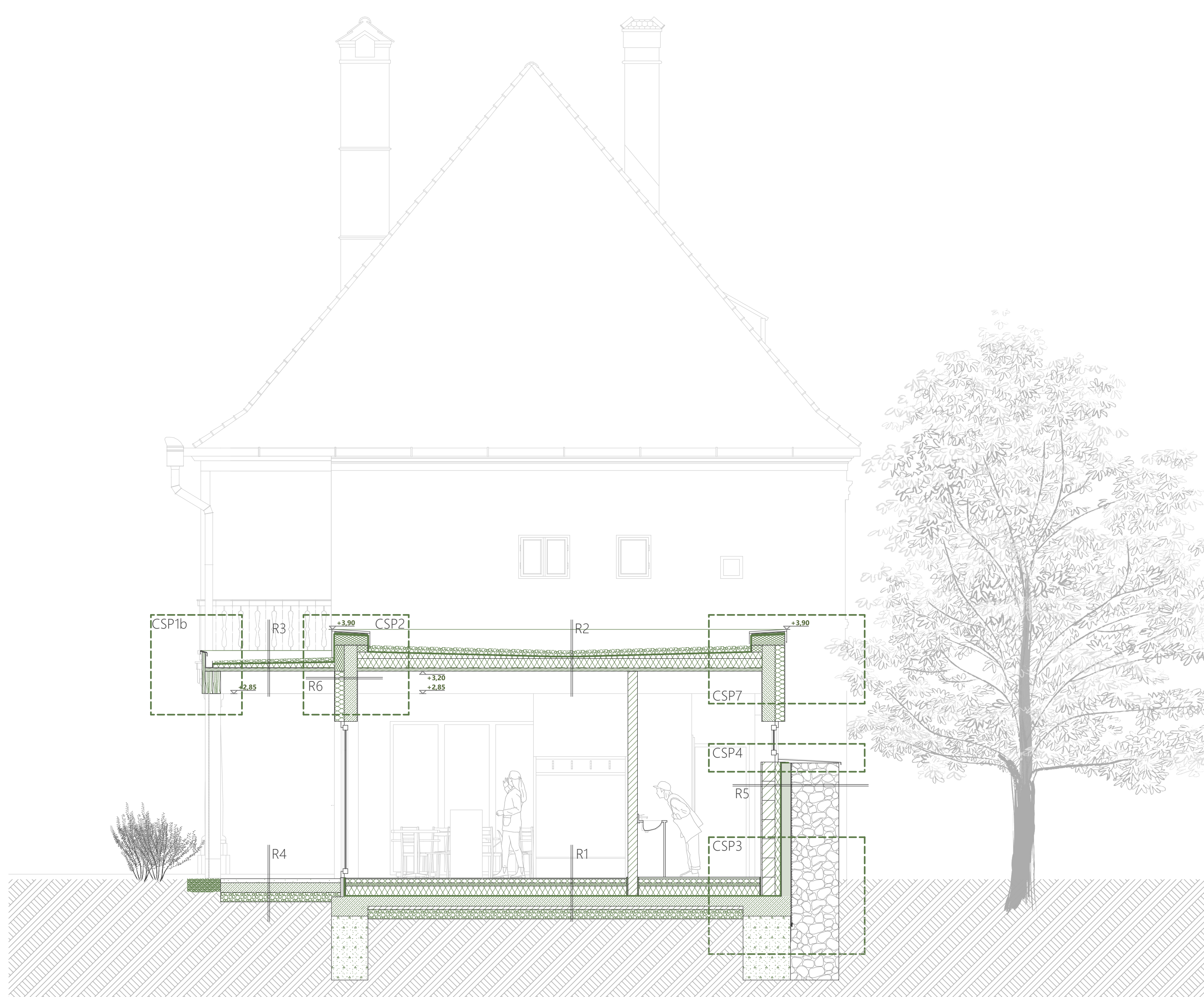
1. Metszet M=1:100

Látogatóközpont-Új épület

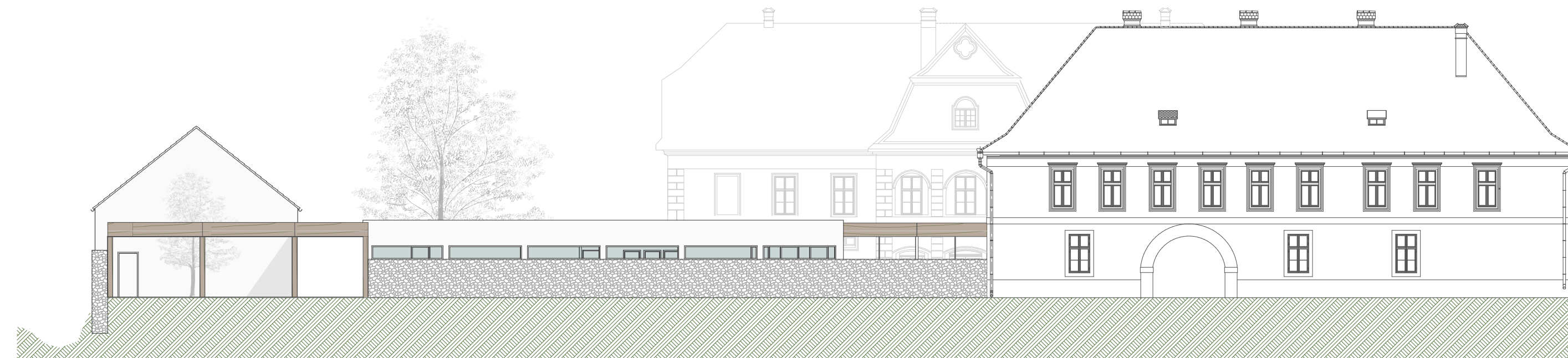
Az új látogatóközpont a meglévő terméskőfal mellé épül, mint a fal mögé rejtőzködő tömeg. A kisléptékű épületben helyet kap egy teázó mely egy kis épületek közt létrejövő udvarra néz, valamint egy műhely, ami szintén egy másik kis elhatárolt udvar felé nyit.

Déli homlokzata, mely kifelé fordul az árkád mintázatát viszi tovább. Ezek az ablakok biztosítják a legtöbb fényt, és olyan hangulatot keltenek bent, mintha tényleg a meglévő 75 cm vastag fal mögé rejtőzne biztonságba a látogató.

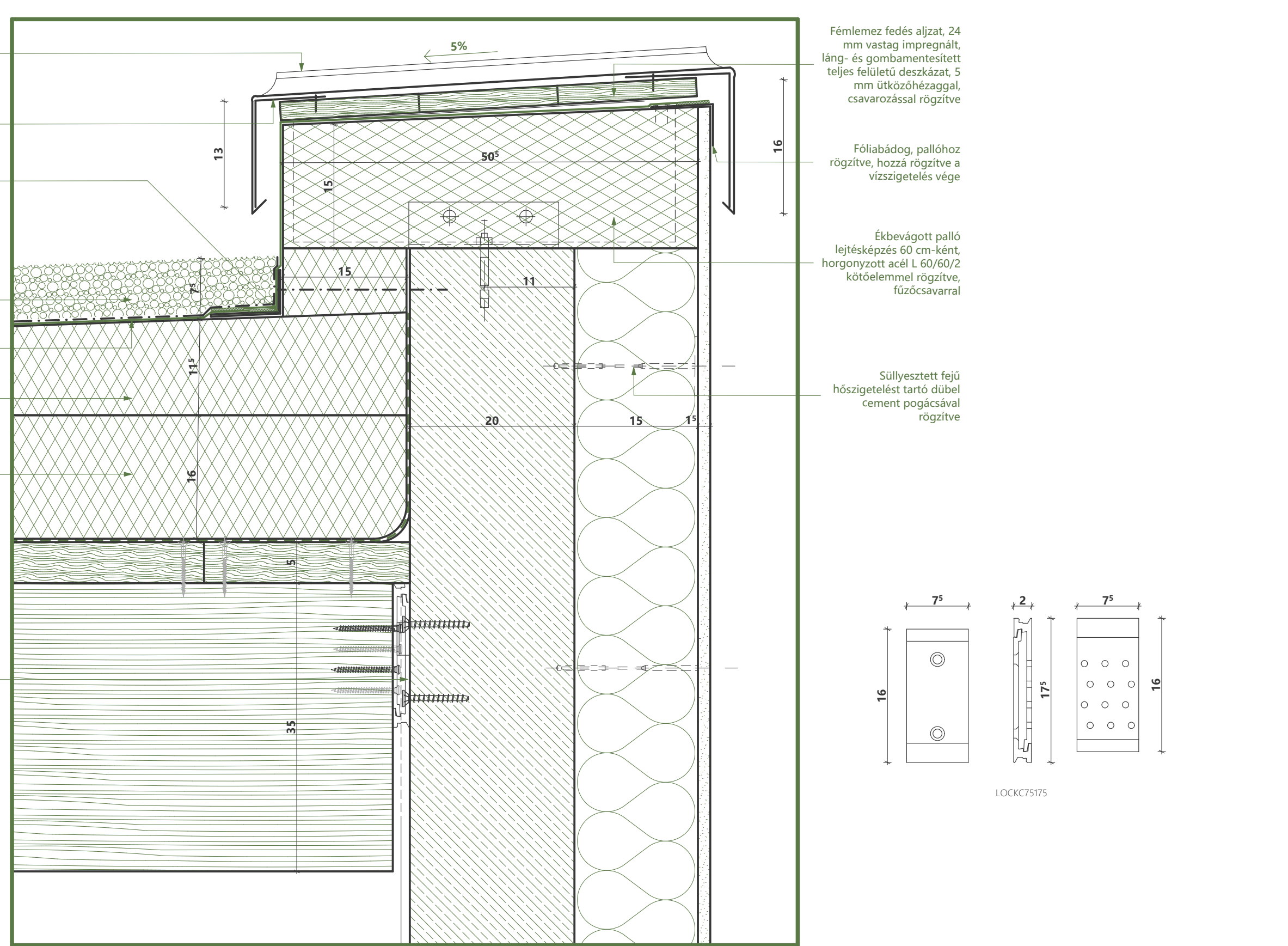
Északi homlokzatán a nyílászárók a belső használatot kommunikálják és a régi nyílások arányaiból épülnek fel.

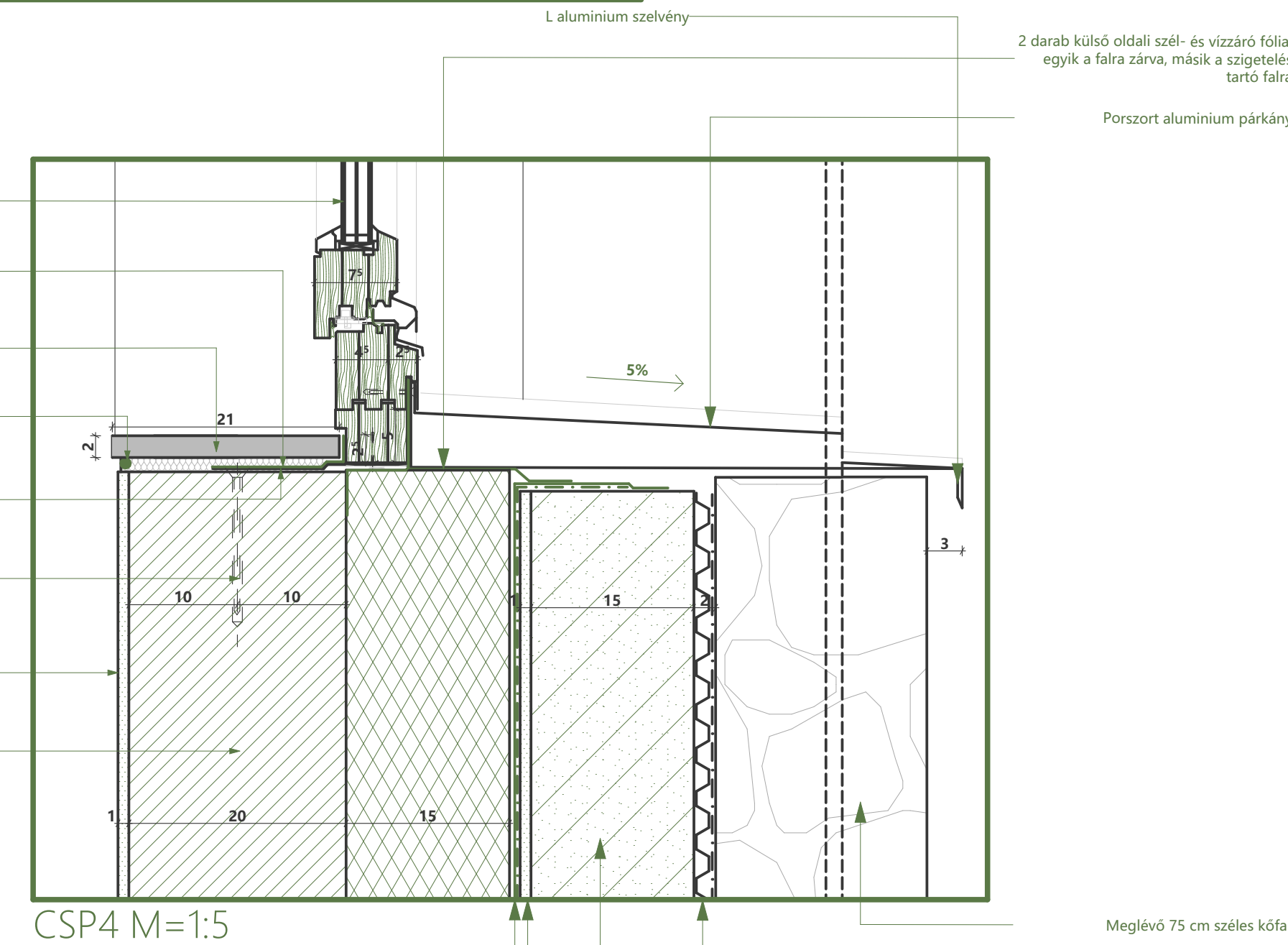
3. Metszet M=1:50

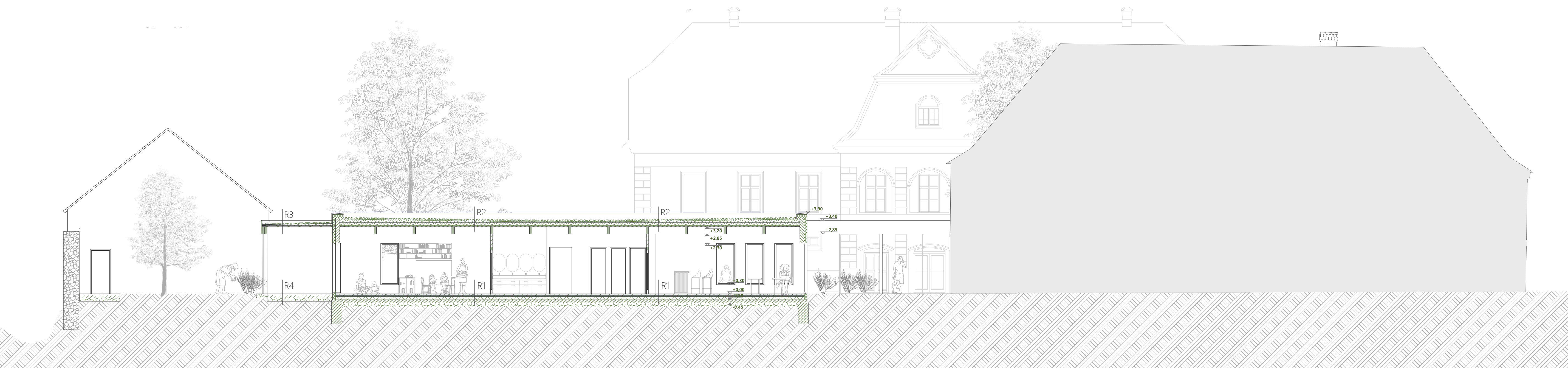
Déli homlokzat M=1:200

CSP7 M=1:5

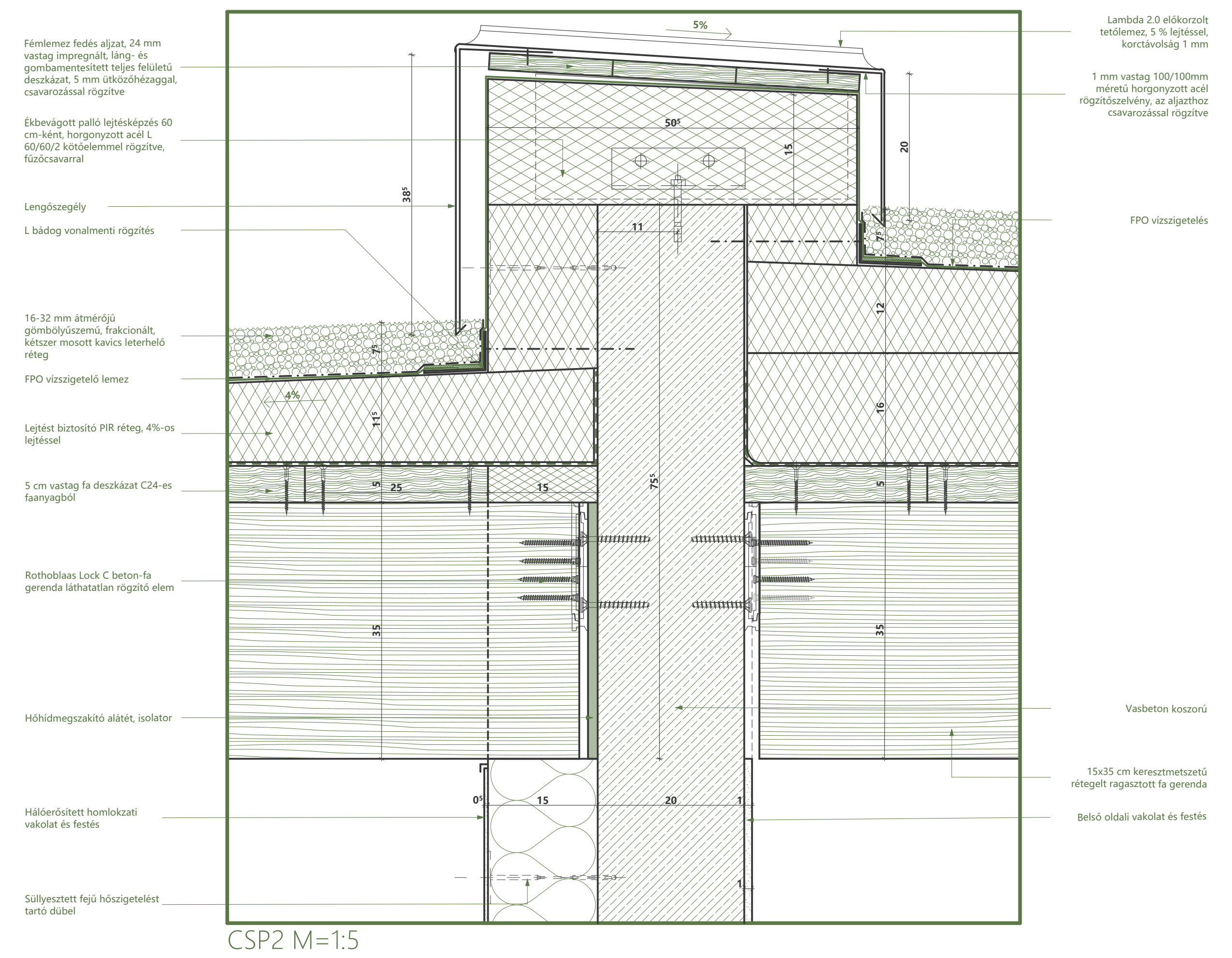
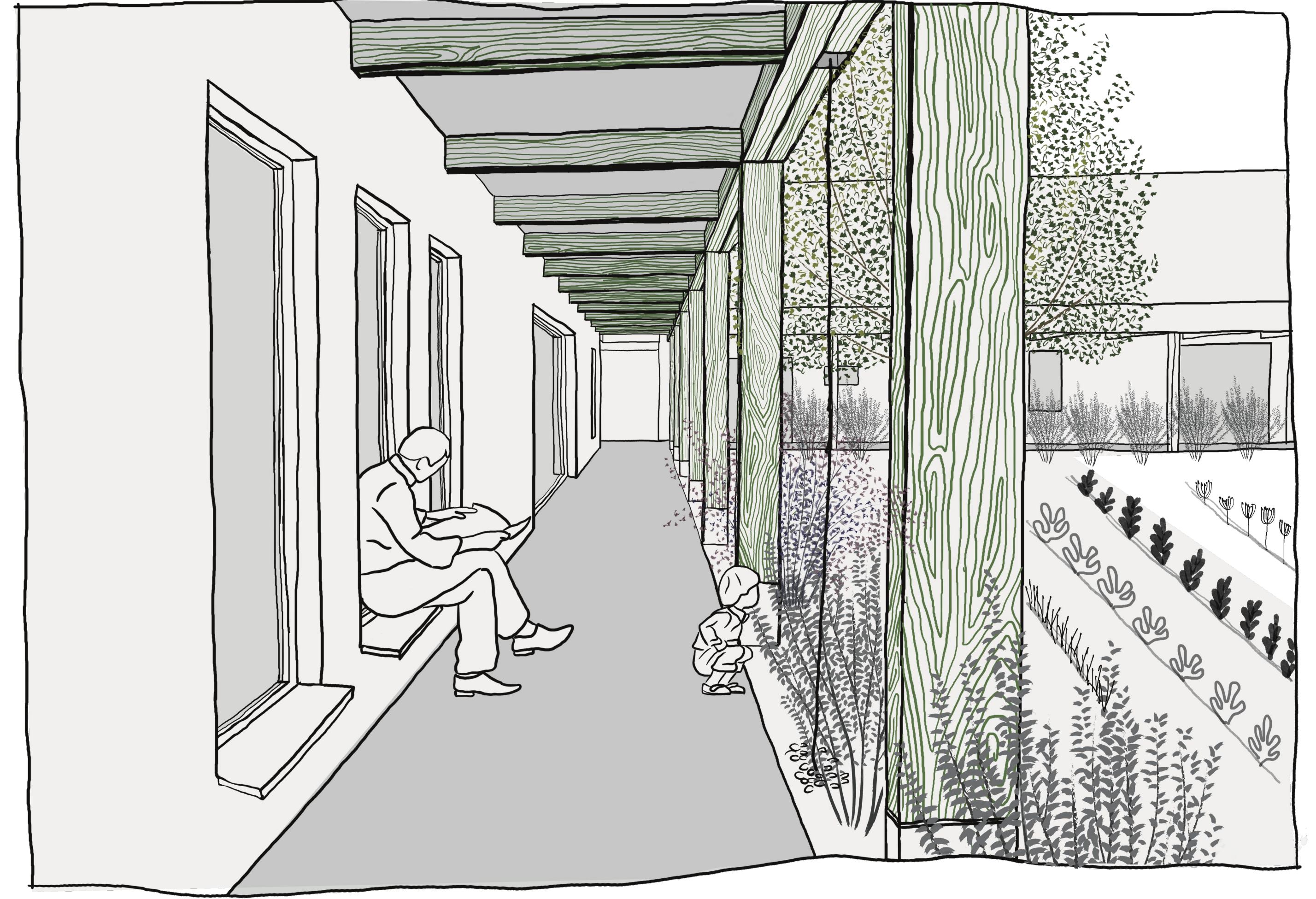
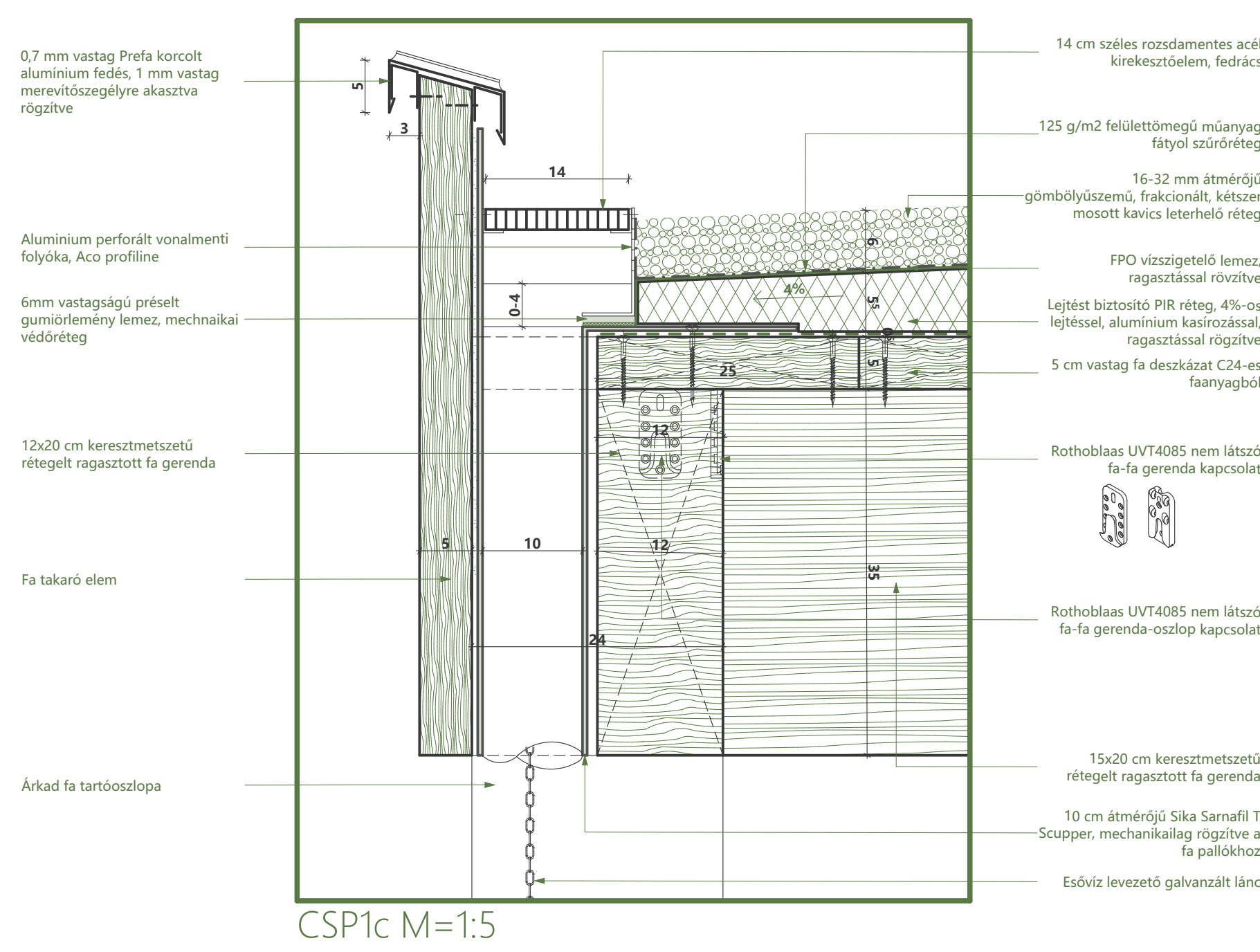
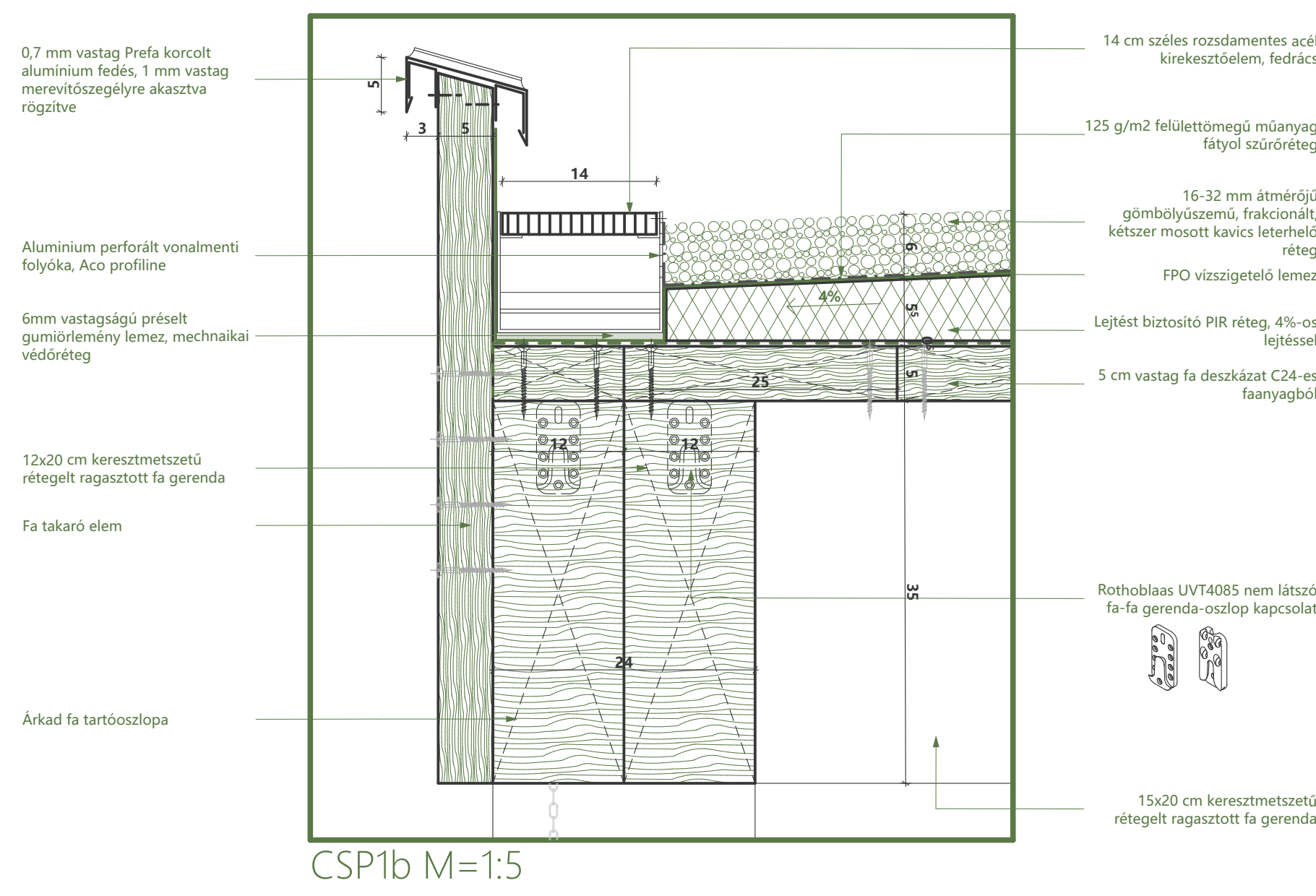
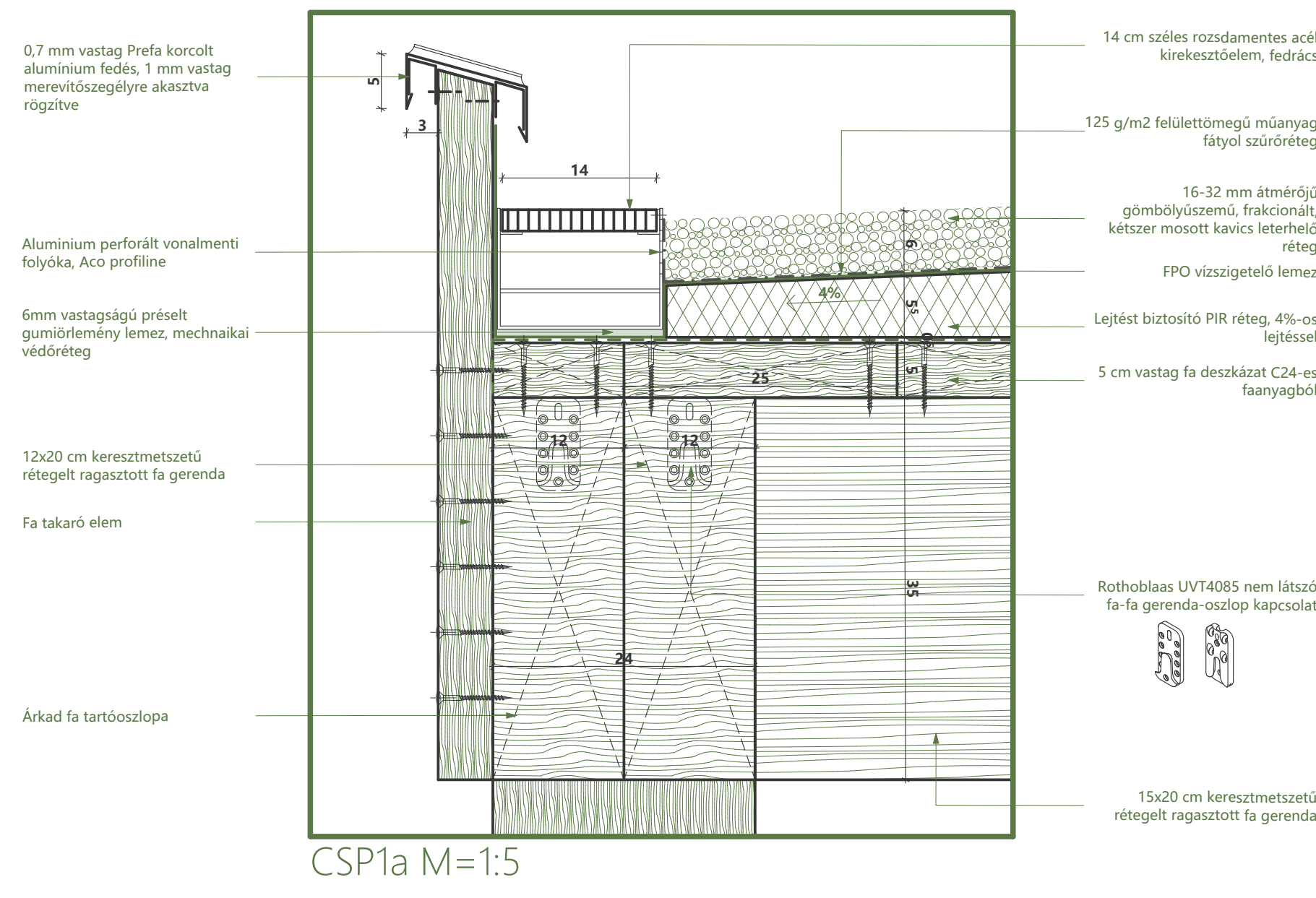
CSP4 M=1:5

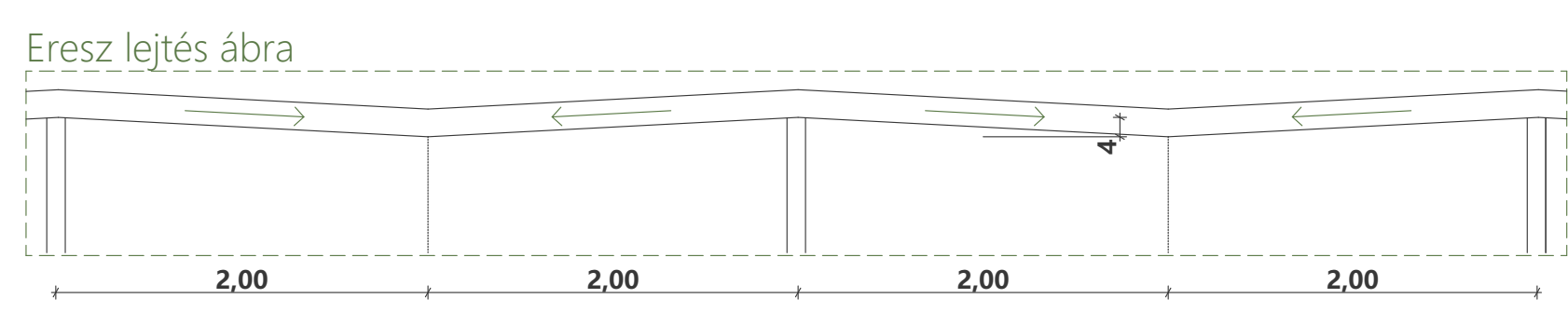
2. Metszet M=1:100

Árkád-faszerkezetű nyitott látogató folyosó

Maga az árkád egy látogatói folyosóként funkcionál, melyre a parkban szervezett séták után megérkeznek a vendégek. A látogatók ugyanazt az utat járják be, mint a növények a parkból való érkezést követően. Növények az épületen belül, a látogatók az épületen kívül, az árkád alatt folytatják útjukat. Az üvegezett ablakokon, ajtókon benézve láthatják a gyógynövények feldolgozásának folyamatait. A feldolgozó mentén lévő széles fedett-nyitott folyosó végére érve távozhatnak, bevárhatják egymást az étteremben vagy annak teraszán, vagy balra fordulva jobban belemélyedhetnek a gyógynövények világába és részt vehetnek kisebb képzéseken, elkészíthetik saját teacsomagjukat vagy megköstölhatják a helyi teakeverékeket.

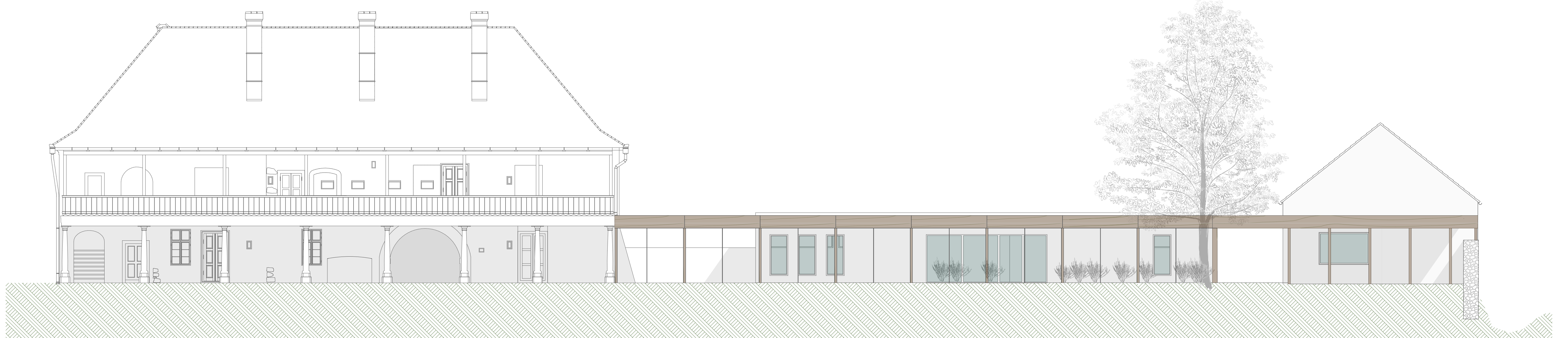
Vízvezetés: Az árkád fából készül, vízszintes gerendái a vasbeton koszorúhoz kapcsolódnak, oszlopai azonos keresztmetszeti méretű, 30 cm magas vasbeton talpazatra támaszkodnak. A víz két oszlop között félúton tud távozni, egy láncan lecsorogva. Így eső esetén a látogatók közel kerülhetnek ehhez a természeti jelenséghez is, anélkül, hogy megáznának. A víz pedig öntözi a gyógynövényes kiskert rozsmaring sövényét.

Homlokzati rend: A kastély épületei két csoportba oszthatók: A díszesebb, rendezett homlokzattal rendelkező, ünnepélyes épületek és a gazdasági, funkcionalistásból adódó nyílásokkal ellátott épületek. Az egyik ilyen „rendetlen”, főbejárati épületen megfigyelhető, hogy ezt a rendetlenséget egy rendezett oszlopsorú árkáddal takarják el. Ezt az oszlopsort bővít ki és húzok egy azonos oszlopközökkel rendelkező árkádot a többi gazdasági épület elé.

Keleti homlokzat M=1:100

Északi homlokzat M=1:100